

KLAUDIA ADAMOWICZ

KIEDY NAUKA BIERZE POD RĘKĘ KULTURĘ

A wzięła ją na okres wcale niekrótki, ponad dwumiesięczny, i to pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego. I to tu, w Krakowie właśnie. A stało się to w ramach trwającego od 9 października do 12 grudnia Kongresu „Kraków 2013”, którego główne wydarzenie stanowił Ogólnopolski Kongres Studentów i Doktorantów Historii Sztuki – mający formę czterodniowej – do 10 do 13 października – konferencji naukowej. Kongres towarzyszył obchodom 125-lecia Koła Naukowego Studentów Historii Sztuki UJ, a także 130-lecia Instytutu Historii Sztuki UJ, które pełniły funkcję organizatorów owego wydarzenia. Patronat honorowy objęli Wiceminister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pani prof. dr hab. Małgorzata Omilanowska oraz Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr hab. n. med. Wojciech Nowak. W celu zapewnienia wydarzeniu odpowiedniej skali oraz rangi zawiązano liczne współprace, zdobyto sponsorów oraz patronów, którzy pomogli w pełni zrealizować szeroko zakrojony projekt. Wśród patronów naukowych znalazła się zarówno Sekcja Polska Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Sztuki AICA, *Modus. Prace z Historii Sztuki*, jak i „Estetyka i Krytyka”. Partnerami wydarzenia zostali Zamek Królewski na Wawelu, Fundacja New Era Art Jana Potockiego oraz grupa Obywatele Nauki – ruch społeczny pracowników naukowych związanych z różnymi dziedzinami, którego celem jest podjęcie

na szeroką skalę dyskusji na temat przyszłości nauki w Polsce. Już lista partnerów wyraźnie wskazuje na wielopłaszczyznowy charakter wydarzenia: połączenie dziedzictwa narodowego, promocji sztuki współczesnej z działalnością naukową.

Konferencja odbyła się w Zamku Królewskim na Wawelu, w Centrum Wystawowo-Konferencyjnym, zaś pozostała część kongresu ożywiła swoim programem liczne miejsca w Krakowie: Gmach Główny Muzeum Narodowego, Międzynarodowe Centrum Kultury MOCAK i Galerię Pauza.

Głównym wydarzeniem Kongresu „Kraków 2013” była wspomniana już konferencja naukowa, w której udział wzięły sześciuosobowe reprezentacje dziesięciu Instytutów i Katedr Historii Sztuki z całej Polski. Głównym celem kongresu była prezentacja i podsumowanie najnowszych wyników badań oraz obiektów zainteresowań młodych naukowców zajmujących się historią sztuki. Niektóre z prezentacji stanowiły fragmenty projektów badawczych prac magisterskich lub też doktorskich. Celem pośrednim było również rozpoznanie oraz promocja najwybitniejszych doktorantów i studentów, którzy swoją działalnością wyznaczają aktualne badawcze kierunki oraz trendy. Kongres umożliwił również integrację środowiska naukowego oraz wymianę naukowych doświadczeń. Prezes Koła Naukowego Historii Sztuki UJ Katarzyna Janik wspominała, iż ma nadzieję, że kongres stanie się wydarzeniem cyklicznym i tym samym umożliwi powstanie stałej platformy wymiany wyników badań i naukowych osiągnięć.

Uroczyste otwarcie konferencji odbyło się 10 października w Centrum Wystawowo-Konferencyjnym Zamku Królewskiego na Wawelu, który zapewnił wydarzeniu odpowiednią wizualnie oprawę. O godzinie 15.30 rozpoczął się wykład inauguracyjny prof. dra hab. Piotra Skubiszewskiego – wybitnego historyka sztuki, znawcy sztuki średniowiecznej, odznaczonego w 2012 roku Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Podczas wykładu zatytułowanego *Moja historia sztuki* gość specjalny podkreślał znaczenie badawczej pasji oraz zachęcał słuchaczy do emocjonalnego zaangażowania w podejmowane naukowe projekty.

Czterodniowa, rozbudowana konferencja składała się z dwunastu paneli. Tematyka podejmowana przez uczestników była niezwykle szeroka, obejmowała swoim zakresem różnorodne obszary historii sztuki. W harmonogramie konferencji odnaleźć można zarówno temat

dotyczący historii japońskich lalek od epoki Edo aż do czasów współczesnych, jak i polskie malarstwo 2. poł. XIX wieku czytane za pomocą pojęć Jeana-François Lyotarda. Niektóre referaty prezentowały działalność pojedynczych artystów (np. Józefa Czajkowskiego, Jona-sza Sterna, Hermanna Haertela), zaś inne skupiały się na konkretnych obiektach artystycznych (np. kościele farnym we Wrześni, rzeźbie Madonny z Krzykaczki, krucyfiksie z kościoła Bożego Ciała we Wrocławiu, pałacu Stockleta w Brukseli, mozaice *Sąd Ostateczny* z katedry w Torcello). Reprezentanci Uniwersytetu Gdańskiego poruszyli również temat przebudowy i modyfikacji w XIX-wiecznym Gdańsku, ukazując ukształtowane wówczas tendencje estetyczne, które częściowo zauważalne są w Gdańsku do dnia dzisiejszego. Jak widać, tematyka obejmowała zarówno lokalne sfery geograficzne, jak i sięgała znacznie dalej: do Portugalii, Rosji (zarówno carskiej, jak i radzieckiej), Konstantynopola czy – jak już wspomniano wyżej – nawet do Japonii. Mgr Dominika Macios poruszyła również problem badań nad obrazowaniem w sztuce negowanych ludobójstw na przykładzie Genocydu (tureckie ludobójstwo Ormian) i zbrodni katyńskiej – trudny temat zbrodni odrzucanych, jak również do końca niezbadanych i tym samym uparcie obecnych i czekających na ostateczne rozliczenie.

Podjęmowane tematy charakteryzował duży stopień nowatorskości. Niejednokrotnie referaty odnosiły się do niezbadanych jeszcze obszarów historii sztuki, dzięki czemu wypełniały obecną na gruncie polskim badawczą lukę. Dla przykładu referat mgr Joanny Utzig prezentował dotychczas zaniedbaną sztukę witrażu średniowiecznego, mgr Izabela Przepałkowska zaprezentowała w sposób całościowy polską nowożytną ikonografię zarazy, inny zaś referent odniósł się do oryginalnego tematu luksusowych dewocjonaliów z polskich zbiorów kościelnych i muzealnych, a także europejskich gabinetów osobliwości i historycznych kolekcji sztuki. Podczas konferencji nie brakowało tematów związanych ze sztuką sakralną, a także świecką, w tym współczesną – tematyka cielesności w polskiej sztuce czy też doświadczenie ciemności na przykładzie dzieł Tino Seghala oraz Mirosława Bałki.

Co więcej, w program konferencji włączona została również tematyka związana z zarządzaniem kulturą, a dokładniej z innowacyjnymi formami promocji muzeów sztuki na przykładzie Muzeum Narodowego i Muzeum Sztuki Współczesnej w Warszawie. Referat poruszył problem wykorzystywania przez muzea nowoczesnych strategii mar-

ketingowych, w tym stron internetowych, *social media*, blogów, aplikacji mobilnych, jak również wydarzeń specjalnych. Uogólniając, tematyka konferencji sprawnie połączyła klasyczne tematy naukowe, przedsięwzięcia oryginalne z praktyczną działalnością i wyzwaniem, z jakimi muszą się zmierzyć pracownicy instytucji kultury.

Tematyka zarządzania w obszarze kultury, jak również GLAM (*galleries, libraries, archives, museums*) kontynuowana była podczas organizowanej w ramach Kongresu, we współpracy z Ruchem Społecznym Obywateli Nauki, sesji *Open access i cyfrowa humanistyka*, której głównym tematem była niezwykle istotna w obecnych czasach kwestia cyfryzacji danych, różnorodnych form udostępniania wyników badań, *open access*, zmian w obszarze komunikacji naukowej, jak również wykorzystywanych przez humanistykę technologii cyfrowych. W tym samym duchu utrzymane zostały warsztaty *Otwartość w publicznych instytucjach kultury*, skierowane do pracowników oraz osób związanych z instytucjami GLAM. Ich celem było przedstawienie uczestnikom znaczenia i sposobów budowania strategii otwartościowych, modeli udostępniania zbiorów, a także praw autorskich związanych z udostępnianiem treści i materiałów wizualnych.

Kongres „Kraków 2013” nie składał się z samej konferencji historyków sztuki, lecz również obudowany został niezwykle bogatym programem wydarzeń towarzyszących, na które złożyły się wystawy, happeningi, debaty, wykłady dodatkowe, spotkania oraz warsztaty. W ten sposób w naukowe wydarzenie włączone zostały liczne instytucje kultury, które miały możliwość wypromowania swoich projektów (ich realizacja zaplanowana została na październik i listopad), jak również zaoferowania licznych wydarzeń dodatkowych, wzbogacających program Kongresu. Tego typu współpraca, polegająca na wzajemnej promocji oraz wsparciu przedsięwzięć, stanowiła nie tylko ciekawą strategię marketingową, lecz również model porozumienia pomiędzy światem kultury i nauki. Tego typu wydarzenie – przedsięwzięte na tak dużą skalę – nie miało miejsca nigdy wcześniej w Polsce. Możemy sobie tylko życzyć, aby zgodnie z oczekiwaniami organizatorów w przyszłości nieraz doszło jeszcze do jakże zgrabnego mariażu nauki z kulturą. Z niewątpliwą korzyścią dla obu stron.

Towarzyszące Kongresowi wystawy podejmowały szeroki zakres tematyczny, celując w zróżnicowane gusta potencjalnych widzów. MOCAK, zgodnie ze swoim profilem, zaoferował odbiorcom wernisaże wystaw współczesnych artystów: Austriak Erwin Wurm w swo-

ich dziełach zgłębia temat codzienności ujętej w nieco absurdalny i zarazem humorystyczny sposób; Marta Deskur w wystawie *If You Shoot One of Them* prezentuje postać związanej z utopijnym miastem Auroville Manju Pavadai, podejmując tym samym kwestię skomplikowanych relacji pomiędzy Zachodem i Wschodem; Krystyna Piotrowska w *Jej włosy* drąży zagadnienie włosów w kulturze, odnosząc je zarówno do kulturowej sytuacji kobiety, jak i problemu Holokaustu i rozliczenia z przeszłością. W przebieg Kongresu włączony został również rozpoczęty w maju 2013 roku projekt MOCAK-u, mający na celu promowanie działalności studentów szkół artystycznych. Tym razem zaprezentowane zostały dzieła młodych twórców z Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Lista wystaw sięgała do zróżnicowanych artystycznie zagadnień; jej częścią jest zarówno *World Press Photo*, jak i najnowsza wystawa Muzeum Narodowego – *Reakcja na modernizm. Architektura Adolfa Szyszko-Bohusza*. Długo można by jeszcze kontynuować pisanie tego akapitu.

Kongres zaoferował widzom rozbudowany program warsztatów skierowanych do licealistów, studentów, całych rodzin i seniorów. Zgodnie z założeniem różnorodności obok opisanych powyżej warsztatów *Otwartość w publicznych instytucjach kultury*, skierowanych do pracowników muzeów, archiwów i bibliotek, program zawierał również prowadzone przez studentów historii sztuki, przyjmujące formę gry warsztaty dla licealistów – *Tyle widzisz, ile wiesz. Historia Sztuki jako narzędzie do obserwowania rzeczywistości*, których celem było pokazanie młodzieży sposobów obcowania z dziełem sztuki, czerpania z owego kontaktu nie tylko przyjemności, lecz również korzyści. W ofercie warsztatów odnaleźć można także szkolenia self-publishingowe, teatralne *Teatru Cieni*, jak i grę miejską *Map-art*, która merytorycznie nawiązuje do popularnego ostatnio trendu wykorzystywania kartografii w tworzeniu sztuki, zaś marketingowo odnosi się do strategii grywalizacji, która cieszy się dużą popularnością we współczesnym świecie kultury.

Również tematyka spotkań i wykładów obejmowała szeroki wachlarz zagadnień: począwszy od literatury grozy, dworów i rezydencji na Wschodzie, spotkań z komiksem, na problemie nacjonalizmu kończąc. A raczej dopiero zaczynając, bo w programie znalazły się również tematy związane z japońską bronią, Hasmoneuszami, osmańskimi kostiumami dworskimi, starodrukami cyrylicy, Janem Matejką,

średniowiecznym Krakowem, a nawet motywami idyllicznymi w filmie *Kabaret*. Istna postmodernistyczna mieszanka.

Uczestnicy kongresu mieli także okazję usłyszeć wykład Pani minister prof. dr hab. Małgorzaty Omilanowskiej, artysty Józefa Robakowskiego, wiceprezesa AICA dra hab. Andrzeja Szczerskiego (związany z promocją książki *Modernizmy*), jak również historyków sztuki: wspomnianego już prof. dra hab. Piotra Skubiszewskiego oraz prof. dra hab. Wojciecha Bałusa (spotkanie promocyjne książki *Efekt widzialności*).

Jedynym elementem łączącym wszystkie merytorycznie odbiegające od siebie tematy była ich aktualność oraz żywe zainteresowanie odbiorców. Wszystkie zagadnienia, jakkolwiek bardzo zróżnicowane, łącznie przyczyniają się do tworzenia współczesnego kulturowo-naukowego dyskursu.

Podsumowując, konferencja historyków sztuki z bogatym, trwającym niemal dwa miesiące programem towarzyszącym stanowi przykład rozbudowanego wydarzenia, obejmującego swoim programem naukę i kulturę, nowoczesność i tradycję, młodzież i seniorów, tradycyjne wykłady oraz wystawy, jak i warsztaty i grę miejską. Kongres „Kraków 2013” nie tylko podsumował najnowsze badania młodych naukowców w obszarze historii sztuki, zaprezentował bieżącą ofertę wybranych krakowskich muzeów i współczesne artystyczne tendencje, ale i ukazał problem promocji oraz cyfryzacji w obszarze kultury, a także – a może przede wszystkim – wykreował wzór szeroko zakrojonego, ogólnopolskiego wydarzenia o charakterze naukowo-artystycznym, angażującego różne podmioty zarówno po stronie organizatorów, jak i uczestników. Można stwierdzić, że ów kongres wpisuje się w wyraźnie nadchodzący trend organizowania wielopłaszczyznowych wydarzeń osadzonych w świecie szeroko rozumianej humanistyki.

Klaudia Adamowicz – e-mail: eik@iphils.uj.edu.pl

Autorką zdjęć z kongresu jest Agata Jabłońska.